

Sterk, Sociaal en Duurzaam

Ons perspectief voor Flevoland

Bij ons perspectief voor Flevoland kijken we naar de Flevolander. In ons programma en in ons handelen staat de mens, de Flevolander centraal. Vanuit het perspectief “wat heeft de Flevolander nodig in zijn/haar (sociale) leefomgeving” kijken we naar de politieke werkelijkheid.

De kernwaarden van de PvdA (bestaanszekerheid en armoedebestrijding, vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit en duurzaamheid) staan, ook al worden ze niet allemaal even uitvoerig genoemd, natuurlijk niet ter discussie. Op duurzaamheid gaan we in het programma uitgebreid in. De andere onderwerpen zijn daardoor wat minder prominent aanwezig, wat niet wil zeggen dat ze minder belangrijk zijn.

Naast de klimaatproblematiek maken wij ons ernstige zorgen over de tweedeling in de maatschappij en de kans-ongelijkheid. Waar mogelijk zal ook hier de provincie haar verantwoordelijkheid moeten nemen.

Armoede (waardoor mensen niet mee kunnen doen) is de grootste oorzaak van kans-ongelijkheid. Hoewel de grootste verantwoordelijkheid hiervoor bij de landelijke overheid ligt gaan wij hier niet aan voorbij. We gaan er niet over, maar zijn er wel van, omdat bij ons de mens centraal staat.

Een belangrijk uitgangspunt voor het programma is “de veranderende rol van de provincie”, van afstandelijke tussenmacht naar een meesturende schakel tussen landelijke en lokale overheid. Vanuit die veranderende rol is een rode draad opgesteld waarmee we richting geven aan de verschillende onderwerpen. De menselijke maat is daarbij een belangrijk handvat.

De mens in het midden schrijven wij in het programma en dat is natuurlijk niet voor niets. Want we doen het immers voor de mensen. Een betere leefomgeving, meer passende woningen, een goed bereikbare gezondheidszorg en voldoende mogelijkheden voor sport en cultuur. We doen het voor u en dan is het ook logisch dat u bij de besluitvorming daarover betrokken wordt. Wij kiezen er niet voor om dit achteraf via een referendum te doen maar door u bij het proces te betrekken door middel van participatietrajecten (ja het kan veel beter) en waar toepasbaar een burgerberaad en/of een burgerpanel.

Voor de PvdA is het geen vraag of er een klimaatcrisis is, maar een gegeven. En ook een belangrijk gegeven: want als wij (de wereld) dit niet oplossen dan zal er geen wereld (zoals wij die kennen) meer zijn. Maar tegelijkertijd spelen er andere crises die onze aandacht vragen. Ook die zullen we op moeten lossen. Immers **op een leefbare wereld is het slechts goed om te zijn als je er ook menswaardig kunt leven.**

De PvdA vindt het belangrijk dat wij leven in een goed functionerende democratie. De meerderheid besluit uiteindelijk maar daarbij moeten de argumenten van de minderheid wel worden meegewogen. Maar als de standpunten ver uit elkaar liggen dan voelt niet iedereen zich (voldoende) gehoord. Voeg daar de verharding in de maatschappij aan toe en er ontstaat al snel een situatie waarin het vooral over de verschillen gaat en er niet meer geprobeerd wordt om het met elkaar eens te worden. Dat leidt zowel in de politiek als daarbuiten tot spanningen en soms tot geweld. De PvdA is voorstander van de dialoog en staat pal voor, naast en achter alle bestuurders, politici, journalisten, opiniemakers, cartoonisten, kunstenaars en alle anderen die zich inzetten voor onze vrijheden en democratische verworvenheden. Wij buigen niet voor onderdrukking en ondermijning, van wie of waar dan ook.

De toekomst is vol opgaven, de PvdA wil er vol voor gaan om een zo groot mogelijke bijdrage te leveren aan het oplossen van deze opgaven. Wat ons betreft doen wij dat niet door steeds te proberen om achteraf de put te dempen, maar door een zo toekomstbestendig mogelijk beleid te formuleren en te realiseren. Om dat te kunnen doen vragen wij uw vertrouwen door ons uw stem te geven.

Een rode draad voor het verkiezingsprogramma [\(lees meer\)](#)

Onderwerpen hangen samen. Een crisis is niet eenvoudig langs één weg op te lossen en raakt vaak veel onderwerpen. Je zou er de weg in kwijtraken. Daarom hebben wij een rode draad geschreven waarin we kijken naar de samenhang der zaken en vervolgens beschrijven wij in de verschillende hoofdstukken oplossingen die passen bij de Sociaal Democratie. Daar horen vanzelfsprekend ook doelen bij, soms een doel dat wat verder weg ligt, maar ook doelen die direct tot verbetering moeten leiden.

De politieke werkelijkheid (een groot aantal partijen met soms fors uiteenlopende uitgangspunten) zorgt er voor dat de politiek vooral aandacht heeft voor incidenten. Dit leidt, samen met onze gewoonte van “polderen”, soms tot halfbakken oplossingen. Wij vinden dat je politiek moet bedrijven op basis van een toekomstvisie van waaruit je per regeerperiode tussendoelen stelt. Natuurlijk moeten acute zaken aangepakt worden, maar dan wel op een manier die binnen die toekomstvisie past.

De samenhang der dingen

De grote uitdagingen van deze tijd (Klimaat en energie, Wonen, Toekomstbestendige economie, Robuust Natuurlijk fundament) kunnen niet los van elkaar worden gezien. Te vaak leidt een oplossing bij de ene uitdaging tot een probleem bij een andere, we moeten dus naar een integrale aanpak! Een voorbeeld: we kunnen in Almere Pampus een groot deel van de bouwopdracht invullen, dat leidt dan echter tot een probleem op het gebied van bereikbaarheid. Tenzij je ervoor zorgt dat met de woningen ook voor werkgelegenheid wordt gezorgd. Dan snijdt het mes aan twee (een mes heeft er nu eenmaal niet meer) kanten. Er zijn meer woningen, er is lokale werkgelegenheid en er is minder verkeer (doordat men op de fiets naar het werk kan). Bovendien leidt dat ook nog eens tot meer vrije tijd (we hoeven immers niet ver te reizen naar ons werk) en dus tot een minder stressvol bestaan.

Wat is volgens de PvdA het belangrijkste?

Op dit moment is vooral het klimaat het belangrijkste zorgpunt. Waar 50 jaar geleden de Club van Rome al waarschuwde dat er grenzen aan de groei zijn, heeft de politiek dit wereldwijd niet voldoende aangepakt. Op dit moment is het 5 voor 12 (als het al niet later is) en ontkomen wij er niet aan om dit probleem voortvarend aan te pakken. We moeten af van fossiele brandstoffen. Daarom zijn we trots op de koploperpositie van Flevoland bij de duurzame opwek. We moeten allemaal van het (fossiele) gas af, maar dan zo dat die verduurzaming van woningen voor iedereen betaalbaar is.

Ook al kunnen wij (als Nederland en dus ook als Flevoland) het probleem niet oplossen, we moeten ons wel maximaal inspannen om een zo groot mogelijke bijdrage aan de oplossing te leveren. Energie voor iedereen! Dit werken wij verder uit in het hoofdstuk “**Klimaat en energie**”.

Landelijk zijn de problemen met wonen groot. Een probleem dat niet ontstaan is door de immigratie, maar vooral het gevolg is van een gebrek aan lange termijn beleid. Maar ook de versnippering en het gebrek aan landelijk (of regionale) coördinatie heeft niet bijgedragen aan een oplossing. Nu probeert de landelijke overheid via afspraken met provincies tot een oplossing te komen. Dat levert voor Flevoland een forse opdracht op. Aan die opdracht willen we voldoen, maar niet zonder voorwaarden.

Flevoland is gemaakt om fijn te wonen, dat moet zo blijven en voor alle inwoners gelden. Onze provincie is er immers speciaal voor aangelegd. Met dit in ons achterhoofd willen we tot 2050 best 90.000 tot 115.000 woningen bouwen. Daarbij is een les uit het verleden dat we er niet zijn met alleen bakstenen stapelen. We bouwen immers niet alleen maar huizen, we bouwen vooral een samenleving, zodat iedereen in Flevoland betaalbaar en fijn kan wonen. Een woonbeleid waarin geen aandacht wordt besteed aan leefbaarheid is voor ons dan ook ondenkbaar.

Daarom heet het hoofdstuk waarin we hier dieper op in gaan: “**Woningbeleid, bereikbaarheid en samenleving**”.

De economie baart ons ook zorgen, niet omdat het slecht gaat, maar vooral omdat er sprake is van scheefgroei. Wij zijn als land (of als Europa) te veel afhankelijk geworden van andere landen. De manier waarop wij onze economie hebben georganiseerd staat soms op gespannen voet met het klimaatprobleem. Ook de verschuiving richting een toekomstbestendige, duurzame economie vraagt volop onze aandacht. Daar liggen ook enorme kansen voor onze provincie. Kijk naar de agrarische sector, daar liggen problemen en kansen dicht bij elkaar. Rond Lelystad is een groot gebied waar vooral biologische boerenbedrijven zijn gevestigd. Het is een uitdaging om na te gaan hoe de lessen die daar zijn geleerd gebruikt, kunnen worden bij de meer traditionele boerenbedrijven. Waardoor Flevoland de rol als voedselschuur van Nederland kan blijven vervullen, echter zonder de milieubelasting die daar nu soms mee gepaard gaat. Scheefgroei gaat ook over de vraag hoe ondernemers hun geld kunnen verdienen. Al tientallen jaren daalt het aandeel van de loonkosten in de opbrengsten, wij pleiten voor een ombuiging hiervan. Iedereen doet wat de PvdA betreft mee in de eerlijke economie van de toekomst. Iedere Flevolander moet in zijn levensonderhoud kunnen voorzien. In onze krachtige samenleving is er voldoende fatsoenlijk betaald werk voor alle Flevolandse en staat niemand aan de kant. Meer over de economie leest u in het hoofdstuk: **“Toekomstbestendige Flevolandse economie”**.

Het laatste hoofdstuk draagt de titel: **“Robuust Natuurlijk fundament”**. Dat natuurlijk fundament is van groot belang voor onze toekomst, te lang hebben we op “de pof” geleefd en te weinig rekening gehouden met wat er (op termijn) beschikbaar is. Het bewustzijn dat het anders moet groeien gestaag. De zorg voor grond, lucht en water krijgt gelukkig meer aandacht. Daardoor moet het mogelijk zijn om het natuurlijk evenwicht te herstellen zodat de biodiversiteit weer toeneemt en schoon water en een vruchtbare bodem ook in de toekomst beschikbaar zijn.

Klimaat en energie [\(lees meer\)](#)

De PvdA gelooft in de noodzaak van een snelle energietransitie. Tegelijkertijd, de PvdA staat voor mensen, voor Flevoland. En dus is het aan ons dat die noodzakelijke transitie niet ten koste gaat van mensen, dat ook de zwaksten in de samenleving meegenomen worden in die transitie en dat het dus een sociale en solidaire transitie wordt. We laten niemand in de kou staan!

Klimaat

Het klimaat verandert, de gevolgen daarvan zien we om ons heen en in de rest van de wereld. Er zullen maatregelen genomen moeten worden om de gevolgen te neutraliseren en naar de toekomst toe te voorkomen of minimaal te beperken. Op de korte termijn hebben wij in Nederland (en dus ook in Flevoland), afhankelijk van de tijd van het jaar, vooral last van te veel of te weinig water. Om deze problemen te beperken zijn er in de afgelopen jaren al veel maatregelen getroffen. Dat betekent niet dat we achterover kunnen leunen, we zullen in de steden voor meer wateropvang moeten zorgen en op het platteland het waterpeil, rekening houdend met alle betrokkenen, moeten managen. Het waterschap heeft daarbij een belangrijke rol.

Energie

Fossiele brandstoffen zijn een belangrijke oorzaak (onder andere door de CO₂-uitstoot die door verbranding ontstaat) van de klimaatverandering. Daarom is het nodig om het gebruik van fossiele brandstoffen zoveel en zo snel mogelijk te beperken en uiteindelijk uit te bannen. Dat maakt de "energietransitie" noodzakelijk. Dat gaat natuurlijk niet van de een op de andere dag maar in 2050 moet "energieneutraliteit" gerealiseerd zijn. De overgang naar schone energie kan op twee manieren: door gebruik te maken van kernenergie of door gebruik van wind, water en zonnekracht. Zolang de opslag van verrijkt uranium noodzakelijk is en de ontwikkeling van thoriumcentrales nog in de kinderschoenen staat wil de PvdA geen gebruik maken van kernenergie. Dus zetten we volop in op energie uit wind, water en zon. We zijn trots op onze koploperpositie als het gaat om het opwekken van duurzame energie met windmolens. En ook met zon zijn we goed op weg. Waarbij we onderkennen dat zon vooral -en meer- op daken opgewekt moet worden en niet op goede landbouwgrond. De koers die Flevoland de afgelopen jaren heeft ingezet willen wij dus voortzetten. Dat gaat wel gepaard met flinke inspanningen op het gebied van de infrastructuur voor en de opslag van energie. We streven naar energieknooppunten, waarbij opwek, gebruik en opslag gekoppeld worden en het hoofdnets ontzien. De provincie Flevoland moet daarom wat ons betreft een energievisie ontwikkelen en aangeven waar de knooppunten komen te liggen. Het zou tenslotte goed zijn als ook Flevoland (als energieprovincie) onderdeel wordt van het landelijk op te zetten netwerk voor waterstof. Dat past bij onze koploperpositie en bij de enorme windcapaciteit die hier is.

De transitie

Van gas en olie naar elektriciteit is een forse omschakeling, een operatie vergelijkbaar met de invoering van het aardgas. De overgang van gas naar elektriciteit gaat vaak gepaard met grote investeringen en dat is lang niet voor iedereen haalbaar. Voor de PvdA is dat vanzelfsprekend geen optie, de transitie moet voor iedereen haalbaar zijn. Energiearmoede moeten we (samen met rijk en gemeenten) voorkomen. Ook daarvoor moet aandacht zijn in de op te stellen energievisie.

Bedreigingen maar ook kansen

Zoals alle grote veranderingen liggen er kansen maar zeker ook bedreigingen. Als we er niet voor zorgen dat de lasten en de baten eerlijk worden verdeeld dan haakt een grote groep burgers af. Tegelijkertijd kan de energietransitie ook een banenmotor zijn. Voor beide zaken moet beleid worden gemaakt, daarbij is goede samenwerking met gemeenten, onderwijs en bedrijfsleven van groot belang.

Wonen, bereikbaarheid en samenleving [\(lees meer\)](#)

Bouwen, bouwen, bouwen. Het klinkt mooi en als je er daar mee was dan was de woningnood snel opgelost. Maar zo simpel is het dus niet.

Wonen

De “afsprake” die het rijk de provincie en gemeenten met elkaar hebben gemaakt, is dat wij tot 2050 90.000 tot 115.000 woningen realiseren. Dat lijkt niet veel maar als je naar de woningproductie van de laatste jaren kijkt dan is dat een serieuze opgave. Daarbij vergroten de huidige problemen rond stikstof, krapte op de arbeidsmarkt en de beschikbaarheid van bouw- en grondstoffen de uitdaging waar we voor staan. Als we tevens rekening houden met de tijd die er gepaard gaat met het maken en goedgekeurd krijgen van bouwplannen (landelijk wordt er trouwens naar gekeken hoe dit probleem beperkt kan worden) dan wordt de uitdaging nog groter. Bovendien hebben we er voorwaarden aan gesteld. Om te beginnen bouwen we wel woningen, maar bouwen we vooral een samenleving. Daarover later meer. En uiteraard: de ontsluiting. Zonder IJmeerverbinding gaan we niet bouwen in Pampus, we plannen woningen samen met gemeenten en met de samenleving en respecteren wat er al staat.

En het allerbelangrijkste: we willen natuurlijk ook niet zomaar huizen neerzetten, nee we moeten goed kijken in welke segmenten de grootste (onder andere voor starters, ouderen, sociale sector, arbeidsmigranten) behoefte bestaat. En als PvdA letten we er dan vooral op dat er voldoende sociale (huur)woningen gebouwd worden. Voor de provincie ligt hier een coördinerende rol.

Bereikbaarheid

Zomaar bouwen zonder dat je de bereikbaarheid op orde hebt is natuurlijk niet handig. En je moet niet alleen bij je huis kunnen komen, je school en je werk moeten ook goed bereikbaar zijn. Het zou natuurlijk het mooiste zijn als wonen en werken dicht bij elkaar zijn, dat levert een groot aantal voordelen op. Zolang dat echter niet het geval is zullen we ook goed moeten kijken naar de bereikbaarheid in Flevoland, maar ook naar de omliggende gemeenten (denk daarbij aan: Amsterdam, Zwolle, Het Gooi en ook Utrecht). Daarvoor zijn wegen nodig maar natuurlijk ook openbaar vervoer (en dat laatste heeft, vanwege andere opgaven, onze voorkeur). Verbreding (en veiliger maken) van de N50, de IJmeerverbinding (alleen OV) en de Lelylijn zijn daarbij speerpunten. Maar ook de bereikbaarheid met het OV in de provincie moet worden verbeterd.

Samenleving

Bij inbreiding (bouwen in de bebouwde omgeving) moeten we kijken of de aanwezige voorzieningen (winkels, sport, cultuur, natuur) voldoende zijn en of de ontsluiting past. Bij uitbreiding (nieuwe wijken of kernen) is het nog meer van belang dat er goed naar wordt gekeken welke voorzieningen zoals scholen, buurtcentra en zorgvoorzieningen er nodig zijn en hoe we regelen dat de bereikbaarheid optimaal is. Wij bouwen immers geen huizen maar een samenleving. En over dat laatste moet beter en intensiever nagedacht worden. Wat betekent dat, een samenleving bouwen? Wat vraagt dat van onze huidige inwoners? En wat vraagt dat, behalve fysieke aanwezigheid, van de zorginstellingen, de sportinstellingen en de culturele instellingen in onze provincie? Ook zij moeten zich kunnen voorbereiden op de aankomende groei.

Een huis of een thuis

Het maakt nogal een verschil een “t” meer of minder. Een huis is het gebouw waar je in woont en een thuis is de omgeving waar jij je prettig in voelt. En dat laatste is wat de PvdA wil realiseren, een omgeving waarin het goed toeven is en waar voldoende te doen is. Ook een gevarieerde omgeving waarin ruimte is voor de loodgieter en de notaris, voor een “oude” en voor een “nieuwe” Nederlander en voor een starter maar ook voor een doorstromer. Een wijk met groen (wat de leefbaarheid bevordert) en een wijk die de toekomstige klimaatveranderingen aan kan. In die wijk hebben de inwoners een belangrijke vinger in de pap waar het om hun woonomgeving gaat.

Toekomstbestendige Flevolandse economie [\(lees meer\)](#)

Waar nog niet zolang geleden de economie vooral ging over méér, ligt het accent nu vooral op duurzamer. Meer produceren mag nog steeds, maar dan wel op een toekomstbestendige manier. En om dat goed te kunnen doen, moeten we een stip op de horizon zetten en op basis daarvan een langetermijnpolitiek ontwikkelen. Een toekomstbestendige Flevolandse economie moet er ook voor zorgen dat de kwaliteit van leven en van de leefomgeving verder kan worden verbeterd. Daarom moeten we de uitdagingen die er liggen omzetten in opdrachten en zo ons plan trekken.

Van uitdagingen naar opdrachten

Naar een productiever en inclusiever Flevoland

In Flevoland blijft het aantal banen achter bij het aantal inwoners en (wellicht mede daardoor) staan er nog steeds mensen langs de zijlijn. Iedereen moet de kans krijgen zijn talent te gebruiken. Meer en voor een deel andere werkgelegenheid is de opdracht.

Naar een duurzamer, meer circulair en ruimtelijk-inclusiever Flevoland

De ruimtelijke druk op Flevoland is groot en zal richting 2050 alleen maar groter worden. Bij de keuzes die we maken zal rekening moeten worden gehouden met duurzaamheid en circulariteit. Maar ook een meer circulaire economie (bijvoorbeeld: productie dichtbij) moet een bijdrage leveren. We kijken op een andere manier naar onze economie. We focussen op: voldoende verdienvermogen voor de eigen inwoners en voorrang voor bedrijven die echt invulling geven aan verduurzaming, zowel binnen de industrie als bij de akkerbouw, tuinbouw, veehouderij en visserij.

Naar een klimaat-neutraler Flevoland en op klimaatverandering voorbereid Flevoland

De gevolgen van de klimaatverandering moeten ingedamd worden. Alle sectoren zullen bij moeten dragen aan vermindering van CO₂-uitstoot om het tij te kunnen keren. Een meer aan het klimaat aangepaste leefomgeving moet de gevolgen (droogte maar ook meer water) beperken. Ook hier is een integrale aanpak noodzakelijk.

De kracht van Flevoland

Flevoland heeft een aantal sterke economische clusters: de voedselverwerkende industrie, logistiek, ITC, voertuigtechnologie, maakindustrie en bouw. Daarmee is de economische basis aanwezig. Voor de groei van deze clusters liggen de meeste kansen in drie (internationale) ontwikkelingen: klimaat en energie, circulaire economie en technologisering en digitalisering.

Verdere uitbouw van deze sectoren en doorontwikkeling zodat onze kennis op deze terreinen ook vermarkt kan worden moet voor duurzame groei zorgen. Duurzame economische groei is nodig om de verhouding tussen het aantal inwoners en de beschikbare banen in Flevoland meer in balans te brengen, maar ook om ons verdienvermogen te verbeteren. Daarmee kunnen we onze collectieve lasten voor onderwijs, zorg, politie en defensie betalen.

De sociale uitdaging

Voor de PvdA is het van belang dat de welvaarts-groei, anders dan de afgelopen decennia het geval was, wel iedereen bereikt en dat daarmee een meer inclusieve samenleving ontstaat. We moeten niet accepteren dat de kansongelijkheid verder wordt vergroot en dat kan alleen als we zorgen voor een eerlijkere verdeling van de welvaart.

Robuust Natuurlijk fundament [\(lees meer\)](#)

Zuiver water, gezonde grond en schone lucht zijn het natuurlijk fundament voor leven. Maar het wankel evenwicht staat onder druk.

Zuiver water

In zuidelijk Flevoland hebben we, dankzij eeuwenoude waterbronnen onder de Veluwe, het beste drinkwater van Nederland. En dat willen wij zo houden. Maar dat gaat niet vanzelf, want ook hier staan de voorraad en daardoor de waterkwaliteit onder druk. We zullen dus zorgvuldig met dit “kostbare” water om moeten gaan. Dat vraagt om een heroverweging van het gebruik te maken. Is het wel nodig om de tuin met drinkwater te sproeien?

Gezonde grond

De grond in Flevoland is zeer vruchtbaar. Dat heeft geleid tot een enorme sterke agrarische sector. Tegelijkertijd heeft de groei van deze sector ook geleid tot verarming van deze grond, onder andere door monoculturen en stikstofneerslag. Het gevolg is een afname van de biodiversiteit. Met de betrokken bedrijven willen wij kijken hoe we dit probleem kunnen aanpakken. De kwaliteit van de grond is ook mede aanleiding geweest voor een substantieel aantal bedrijven om over te stappen naar natuur inclusieve kringlooplandbouw. En dat is de toekomst. Een toekomst waarin Flevoland een belangrijke rol kan spelen.

Schone lucht

Over het algemeen is de luchtkwaliteit in Flevoland goed maar vooral in de stedelijke omgeving zijn er wel aandachtspunten. Vergroening van het wagenpark moet daar voor een deel van de oplossing zorgen.

Tegenstrijdige belangen

Ook in Flevoland voeren we een strijd met water. Te veel is niet goed, maar te weinig evenmin. En waar de agrarische sector graag wat minder water wil, is een hoger waterniveau van belang om verzakking van de grond tegen te gaan. Bij deze afwegingen speelt het waterschap een belangrijke rol. Maar ook de provincie moet hier, via haar bevoegdheden op het terrein van de ruimtelijke ordening, een rol in spelen.

Natuur is ook om van te genieten

Flevoland is een bijzondere provincie, het ontstaan, de indeling en ontwikkeling zijn uniek en heeft geleid tot een bijzonder landschap. Een dergelijk landschap vraagt om ontdekt te worden en om behouden te blijven. Op beide terreinen speelt de provincie een belangrijke rol. De ontsluiting van de Oostvaardersplassen (onderdeel van Nationaal Park Nieuwland) met fietspaden is daar een voorbeeld van.